

24 Haziran Erken Seçimlerinin Gazete Haberlerindeki Söylem Çözümlemesi*

Rengim SİNE NAZLI

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü

rengimsine@ibu.edu.tr

Arzu KALAFAT ÇAT

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü

arzukalafatcat@ibu.edu.tr

Özet

Medya egemen söylemlerin ve ideolojilerin inşa edildiği çok yönlü bir mücadele alanıdır. Bu mücadele alanında üretilen haberler de çeşitli ideolojik dolayimler ekseninde oluşturulmaktadır. Özellikle seçim dönemlerinde diğer her ülkede olduğu gibi tüm ülkeyi ilgilendiren süreçlerde bu mücadele daha belirgin bir hal almaktadır. Bu çalışmada yazılı basınlarda yer alan haberlerin hangi ideolojik zeminde üretildiğini tespit edebilmek için 24 Haziran Erken Seçimleri dönemi incelenmiştir. 24 Haziran Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekiliği seçimlerinin yapılacağı, erken seçim tarihinin açıklanmasını takip eden 18-24 Nisan tarihleri arasında Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinde yayınlanmış olan haberler Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda gazetelerin incelendiği süre kapsamında, söz konusu gazetelerde erken seçimlere ilişkin yapılandırılan haberlerin, gazetelerin temel ideolojileri ve bu ideolojileri belirginleştiren söylemler doğrultusunda üretildiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Haber, Söylem, İdeoloji, Yazılı Basın

---

*Bu makale, 20-22 Haziran 2018 tarihlerinde Bandırma'da gerçekleştirilen ICEESS'18 adlı kongrede sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Discourse Analysis of Newspaper News about the June 24, 2018 Snap Elections in Turkey

Abstract

The media is a versatile field of struggle where dominant discourses and ideologies are built. The news produced in this field of struggle is also based on the various ideological mediations. This struggle of ideological mediation is becoming more apparent particularly in the election periods just like any other country. In this study, the 24 June Snap Elections period was examined in order to determine the ideological ground of the newsreports in the printed media. The news published in the newspapers Cumhuriyet and Yeni Şafak between June 18 and April 24 following the announcement of the 24 June Presidential and Parliamentary elections were examined by Van Dijk's method of critical discourse analysis. As a result of the study, it was determined that the structured news about the early elections in the newspapers were produced in the direction of the basic ideologies of the newspapers and the discourses that clarify these ideologies.

Keywords: News, Discourse, Ideology, Printedpress

Giriş

Medya, toplumun bilgilendirilmesi, yönlendirilmesi ve mevcut ideolojilerin şekillendirilmesine olanak sağlamaktadır. Siyasi ideolojileri topluma aktaran ve toplumsal rıza üretimini sağlayan medya, bu yönüyle “zihin yönlendiren” bir araç olarak nitelendirilmektedir. Bahsi geçen özellikleri sebebiyle, özellikle seçim dönemlerinde haber medyası, siyasal kurumların ikna ve propaganda aracı olarak kullanılmaktadır. Toplumsal gerçeklik ve medya gerçekliğinin yeniden üretilerek yapılandırıldığı ideolojik bir mücadele alanı olan haber metinlerinin olayları nasıl ele aldığı haber/hakikat ilişkisini de ortaya koymaktadır. Dolayısıyla haberlerde yer alan ideolojik kodların gün yüzüne çıkarılabilmesi için taşınan örtük anlamların incelenerek çözümlenmesi gerekmektedir (Toruk ve Sine, 2012: 352). Bu bağlamda medya metinlerinin yanı sıra özellikle bir anlatı türü olan haberin yapısını oluşturan ve metinlerin arasına gizlenen ideolojileri ortaya çıkarabilmek adına söylem analizi önemli bir çıkış noktası sağlamaktadır.

Kitle iletişim araçlarının mevcut egemen söylemi çeşitli biçimlerde haber metinlerinin arasında harmanladığı görüşünden hareket eden eleştirel kuramcılar, söylem analiziyle bu metinlerin ayrıştırılabileceğini savunmaktadırlar. Bu görüşe göre söylem analizi, haberin anlatı yapısını oluşturan sözcük ve cümlelerin hangi görüşlerden oluştuğunu tespit etmekte oldukça önemli bir yöntem olarak kabul görmektedir. Siyaset ve ideolojinin iç içe geçerek bütünleştiği zeminlerde medyanın en önemli mücadele ve propaganda aracı olduğu düşünüldüğünde, haber metinlerinin oluşturulduğu mekanizmaların önemi ortaya çıkmaktadır.

Her gün bir öncekinden daha fazla ayrışmalardan beslenerek büyüyen toplumlarda ortaya çıkarılan “ben” ve “öteki”ler arasındaki keskin çizgi medya metinleri vasıtasıyla belirginleştirilmektedir. Bu kapsamda her “ben” kendi düşüncesini onaylayacak, varlığını güvenceye aldığı görüşleri görmek istemektedir. Kitle iletişim araçlarının da ekonomik çıkar gruplarının sahipliğinde yayın/yayımlarını sürdürdüğü gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, bu araçların mevcut sahiplerinin ekonomik çıkarlarını güçlendirecek ideolojiler doğrultusunda medya metinlerini ürettiği aşikârdır. Ekonomi ve ideolojinin iç içe geçtiği kaygan zeminlerde mevcudiyetini koruyarak güçlendirme kaygısında olan medya organlarının tarafsız kalamaması, etik ilkeleri gözetmeden yayınlarını sürdürmesi sorunsal iletişim çalışmalarında sıklıkla tartışılan konuların başında gelmektedir. Bu çalışmada da Türkiye Cumhuriyeti için oldukça önem teşkil eden 24 Haziran Erken Seçimleri konulu haberlerin hangi siyasi ideolojiler doğrultusunda üretildiği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Medyanın İdeolojik Yapısı

İktidarla söylem yoluyla ulaşılan zihinler arasında bir köprü kurmayı sağlaması açısından medya kuşkusuz en önemli araçtır. Bu araç, zihinleri yönetmek açısından etkili bir denetim mekanizmasına sahiptir. Medya, insanları içinde hareket edecekleri anlam haritaları üretmeleri, bu harita sınırları içerisinde düşünmeleri ve davranış sergilemeleri yönünde zorlamaktadır. Şüphesiz ki medya yoluyla zorlamadan kastedilen ikna süreçlerini de içeren bir dizi stratejiye

sahip olmasıdır. Medyanın ikna stratejisi süreçlerinden geçen bireyler çeşitli söylemlerle sisteme uyumlu olmaları yönünde telkin edilmekte, düşünce ve davranışları yönlendirilmektedir (Erdem, 2012: 5). Dolayısıyla medya, çeşitli söylemler kullanarak ideolojik hegemonyanın gerçekleştirilmesi amacıyla hizmet etmektedir.

Medya, ideolojik hegemonyayı güçlendirmek için ikna ve propaganda aracı olarak kullanılırken toplumsal denetimin sağlanması adına yönetenlerin çıkarlarına göre faaliyet göstermektedir (İnceoğlu ve Çoban, 2016: 17). Medya kurumları ve içeriği artık küresel boyutta faaliyet gösteren kapitalist ideolojinin egemenliği altında şekillendirilmektedir. Bu nedenle medya aracılığı ile kitlelere sunulan içerikler üretim araçlarını ve medyayı elinde bulunduran güçlü şirketlerin dilediği doğrultuda hazırlanmaktadır. Bu sebeple günümüzde medya şirketi dediğimiz şirketlerin aslında pek çok sektörde faaliyet gösteren işletmelerden meydana geldiğini ve bu nedenle medya içeriklerinin de şirketlerin faaliyet alanları ve ideolojileri çerçevesinde oluşturulduğunu, dolayısıyla belirli kültürlerin ve belirli ideolojilerin kitlelerce kabullenilmesine hizmet ettiğini söylemek mümkündür (Çam, 2008: 75).

Toplumsal denetimin sağlanması adına yönetenlerin çıkarlarına hizmet eden medya, “rıza üretim” sürecinin başat toplumsallaşma araçlarından bir tanesidir. Nitekim kapitalist devlet anlayışı, ekonomi ve bütün baskı araçları ile birlikte kitle iletişim araçlarını da elinde tutmayı amaçlamaktadır. Kapitalizm kendi varlığını yeniden üretmek, kendisini mevcut en iyi ve en olanaklı tek sistem olarak gösteren mesajları sürekli olarak zihinlere ulaştırabilmek için medyadan yararlanmak zorundadır (Furchs, 2015’ten akt. İnceoğlu ve Çoban, 2016: 17). Louis Althusser (1969) bu yüzden medyayı “devletin ideolojik aygıtı” olarak tanımlamıştır. Siyasi otoritenin medya araçlarına hâkimiyet kurduğu ülkelerde medya yoluyla yapılan propaganda faaliyetleri gerçekte egemen siyasi ideolojinin menfaatlerine göre şekillenmektedir (Chomsky ve Herman, 2004:35). Bu durumun sebebi ise medyanın mülkiyet yapısından kaynaklanmaktadır. Sermaye

sahiplerinin himaye ettiği medya organları egemen sınıfın görüşlerine uygun içerikler hazırlamak durumundadır (İnceoğlu ve Çoban, 2016: 25).

Ekonomi politik kuramın temel felsefesi üretim araçlarına sahip olan sermaye sahiplerinin aynı zamanda medya araçlarına da tahakkümünün bulunduğu görüşüdür. Bu nedenle zihinsel üretim araçlarına sahip olamayan toplumsal kesim, üretim araçlarına sahip olan sınıfın görüşlerinden etkilenmektedir (Shoemaker ve Reese 1991: 140). Medya şirketlerinin küresel boyutta ekonomik, askeri ve siyasi pek çok otorite ile ilişkili olarak büyük bir güç merkezi konumuna geldiği günümüzde temel sorunsal, medya içeriklerinin sermaye sahibi şirketlerin ideolojileri doğrultusunda şekilleniyor olmasıdır (Hamelink 1994'ten akt. Toruk ve Olkun, 2016: 382). Aynı durum üretilen haberler için de geçerli olmaktadır. Başka bir deyişle holdingleşmiş, oligopolleşmiş olan medya işletmeleri, varlıklarını devam ettirmek ve kazanç sağlamak amacıyla oldukları için egemen ideolojinin görüşlerini desteklemek zorundadırlar (Arsan, 2004: 153).

Medya alanı aynı zamanda “karşıt ideolojik mücadele alanı” olarak kabul edilmektedir. Muhakkak ki egemen ideolojilere yönelik olarak ortaya çıkan karşıt ideolojiler de bulunmaktadır. Karşıt ideolojilerin de varoluş nedenlerini ifade edebilecekleri ve devam ettirebilecekleri mecralar yine medya ortamıdır. 21. yüzyılda yeni iletişim teknolojilerinin yoğun kullanımı, teknoloji aracılığıyla oluşan ideolojik veya siyasal tartışmalara yeni bir ortam yaratmıştır (Erdem, 2012: 6).

Marx'a göre bir düşüncenin ideoloji olarak kabul edilebilmesi, bireylerin toplumsal yaşamda ilişki kurdukları kişi veya kurumların gerçekleştirdikleri eylemlerde yaşanan haksızlıkları görmelerine engel olacak özellikte olmasını gerektirmektedir (Üşür, 1997: 20). Bir başka ifade ile ideoloji toplumsal çelişkileri mantıklı bir görünüme getirerek kitlelerin olayları normalleştirmelerine ya da haksızlıklara karşı duyarsızlaşmalarına zemin hazırlamaktadır. Raymond Williams Marksist ideolojiyi “*belirli bir sınıf ya da gruba özgü inançlar dizgesi, gerçek ya da bilimsel bilginin karşıtı olan düşsel*

inanç –yanlış düşünceler ya da yanlış bilinç- dizgeleri” olarak tanımlamaktadır (Williams, 1990: 48). Althusser’e göre ideoloji, gerçekliğin bilinçli olarak çarpıtılması anlamındaki “yanlış bilinç” ve duyuların hatalı ve eksik olarak işlenmesinin sonucu olan “yanılsama”dan farklı olarak *“bireylerin kendi varoluş koşullarıyla kurdukları hayali ilişkiden kaynaklanan tasarımlardır”*. Ancak Althusser’e göre ideoloji her zaman ve her yerde maddi nitelikler taşımaktadır (Aksoy, 1994: 167-177). Devletin ideolojik aygıtı olarak medya, hâkim ideolojinin yeniden üretilmesini, meşrulaştırılması ve rızanın üretimini amaçlamaktadır (İnceoğlu ve Çoban, 2016: 27-28). Dolayısıyla Althusser’e göre medya, ideolojinin yeniden üretiminde kritik bir öneme sahiptir. İngiliz Kültürel Çalışmalar Okulunun kurucu isimlerinden olan Stuart Hall’ün de ideolojinin temel işlevlerine yönelik çalışmaları bulunmaktadır. Hall, ideolojinin kültürel üretim yapısını şekillendirdiğini, toplumun tahakküm altında tutulmasını ve dolayısıyla toplumun etkili bir biçimde yeniden üretebilme kabiliyetini kısıtladığını ifade etmektedir (Hall, 2005: 393). Günümüzde medya, topluma haber veya bilgi aktarmaktan öte, belirli bir kültürün toplumda yeniden üretilmesi ve yaşatılmasına hizmet eder hale gelmiştir. Dolayısıyla medya mesajları aracılığı ile toplumda var olan sınıfların başka sınıflar ile arasında bulunan temel farklılıklar ortaya konulurken diğer taraftan toplumsal totalitenin inşa edilmesi amaçlanmaktadır (Hall, 1994: 200). Bu bağlamda Hall, medyanın toplumsal boyutta anlam üretiminde ve yeniden üretimindeki ideolojik etkisine odaklanmaktadır. Bu ideolojik işlevi görmezden gelen hiçbir araştırma medyanın toplumsal süreçte oynadığı rolü tam olarak ortaya koyamamaktadır (İrvan, 1997: 99).

İdeoloji kavramının genel geçer bir tanımı bulunmamakla birlikte tüm ideoloji kuramları ideolojinin sınıf tahakkümünü devam ettirme amacıyla olduğu yönünde görüş bildirmektedirler. İdeoloji kavramı sınıf tahakkümünü sürdürme çabasıdadır ancak her ideolojinin farklı bir etki şekli bulunmaktadır. Çünkü her ideolojinin etki edeceği kitlenin yapısı ve ideolojik müdahaleye karşı gösterecekleri tepki birbirinden farklı olmaktadır (Fiske, 2003: 226). Özetle

yanlış bilinç olarak tanımlanan ideolojinin medya metinlerinde nasıl gizlendiğini kavrayabilmek için özellikle haber metinlerinin analiz edilmesi önem teşkil etmektedir.

Haber ve Söylem

İnsanların duygu ve düşüncelerinde çok net etkiler bırakabilme yetisine sahip olan haberi inşa edilmiş bir gerçeklik olarak açıklayan Tuchman'a göre (1978: 195) haber, bir çerçeve olarak görülmektedir ve bu çerçeve haber örgütleri tarafından şekillendirilmektedir. Haber şirketleri haber çerçevelerini oluştururken toplumun neyi anlaması gerektiğini önceden belirlemekte, dolayısıyla önceden belirlenmiş anlamlar yoluyla bir toplumsal gerçeklik algısı yaratılmaktadır (Dursun, 2004:43). Tuchman, haber oluşturulmadan önce haberin gerçekleştiği zaman dilimi ve haberin gerçekleştiği yere ilişkindüzenlemeler yapılmasının haberin değerini oluşturduğunu ve haberi karakterize ettiğini ifade etmektedir. Zaman ve mekân sınırlılıklarına karşı oluşturulan haberde çeşitli haber tipolojileri bulunmaktadır. Böylelikle tipolojiler haberlerin farklılıklarını benzerliğe dönüştürme işlevi görmektedir (Yeğen, 2004: 69). Haberde yer alan tipolojiler günlük gerçekliğe zaman ve mekân sınırları içerisinde bakma ve günlük olayları belirli bir düzene sokma isteğinin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yapılanma içerisinde kaynak kişilerin olaylara ilişkin söylemleri aslında olayın ne olduğunu da tanımlamaktadır (İnal, 1994: 168).

Tuchman, haberin nasıl bir şekilde belirlendiğini, nasıl bir bilgi olarak dolaşıma sokulduğunu incelemiştir. Ona göre habercilerin eylemleri yapılandırılmıştır ve dolayısıyla haber de yapılandırılmış bir üründür. Hangi olgunun haber olarak seçileceğinden başka bir ifade ile kitlelerin nelerden haberdar olması gerektiğinden ve ne şekilde haberdar olmaları gerektiği de dâhil olmak üzere haberi oluşturan her unsur haber kuruluşları tarafından önceden belirlenmektedir (Dursun, 2004: 43). Tuchman, haberin tamamıyla yapılandırılmış bir süreç olmasının üretim araçlarını elinde bulunduran şirketler ile devlet arasında bulunan örtülü ilişkiden kaynaklandığını belirtmektedir. Bu şekilde kitlelerin haberdar olmasını istedikleri konuların haberi yapılacak ve bu

yolla siyasi otorite meşruluk kazanacaktır (Şeker ve Şeker, 2011: 519). Dolayısıyla haber yapılandırılmış bilgi olarak toplumsal gerçekliği yeniden inşa etmektedir.

Bu bağlamda medyada yaratılan haber ve mesajların hangi stratejilerle oluşturulduğunu ve gerçekte neleri anlatmak isteyip nelerin üzeri örtülü olarak aktarıldığının tespiti açısından söylem analizi önemli bir yol gösterici olmaktadır (Karaduman, 2017: 31). En basit anlatımla söylem, “anlamın dil içinde hareket etmesi ile ortaya çıkan şey” şeklinde tanımlanmaktadır. Söylem, Saussure tarafından bireylerin kullandıkları dil olarak tanımlanan sözün, toplumsal boyutta kullanılan dil formuna dönüşmesi ile önem kazanan bir kavram haline dönüşmüştür. Söylemin analizinde ise, dilsel öğelerde cümle yapısından sözve metine; göstergelerin analizinde, gösterenin yapısal özelliklerinden, gösterilenlerin değişkenliğine yani anlamın sabitliğinden değişimin dinamiklerine ve yorumun yapısına yönelik analizler yapılmaktadır (Üşür, 1997: 89). Bir dilsel eylemde bulunma biçimi olarak ifade edilen söylemin genel kabul görmüş bir tanımı bulunmamakla birlikte genel anlamda “*birbirine bağlanmış ve birden çok cümleyi içeren dil parçası*” (Devran, 2010: 56) olarak tanımlanmaktadır.

Günümüzde artık haber kadar haberin söylemi de önem arz etmektedir. Haber söylemiyle yeniden yaratılan gündelik yaşamla, toplumda var olan yöneten yönetilen ilişkisi içerisindeki sorunlar meşrulaştırılmaktadır (Aslan, 2004: 37). İnal, haberde yer alan söylemlerin halka yakın bir dil kullanılarak aktarılmasının halk tarafından sempati ile karşılanarak kolaylıkla kabul edilmesine, dolayısıyla da haber medyasının iktidar ile halk arasında bir köprü vazifesi görerek siyasi hegemonyanın halk tarafından kabul edilmesine olanak sağladığını ifade etmektedir (İnal, 1996: 114).

Haber metinlerini çözümlmek amacıyla haberin oluşum aşamasından aktarım aşamasına kadar haber oluşumunda etkili olan hegemonyayı tespit etmek amacıyla eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılmaktadır (Gölcü, 2009: 86). Söylem analizi, kitle iletişim araçları içindeki, yalnızca bir araştırma metodu

değil aynı zamanda medya söyleminin ses teorisinin yapı taşları arasında özerk bir çalışma olan metinsel analiz olarak da görülen araştırma yaklaşımlarını ifade etmektedir (Dijk, 1983: 20-43).

Gramsci'nin "hegemonya" kavramına yönelik görüşlerinden etkilenen İngiliz Kültürel Çalışmalar ekolü hâkim ideolojik söylemin haber metinlerinde nasıl oluşturulduğunu ve farklı baskı grupları arasındaki mücadelelerin haber metinlerinde nasıl yer aldığını incelemiştir. Yapılan incelemeler sonucunda medyada yer alan haber metinleri ile egemen gruplara ait ideolojilerin toplumsal rızayı üretmek amacıyla kullanıldığı görülmüştür (Şeker ve Şeker, 2011: 520).

Fairclough ve Wodak (1997) eleştirel söylem analizinin temel ilkelerini şöyle özetlemektedir (Akt. Van Dijk, 2015: 467):

1. Eleştirel söylem analizi sosyal problemleri ele alır.
2. Güç ilişkileri değişkendir.
3. Söylem toplum ve kültürü oluşturur.
4. Söylem ideolojik çalışma yapar.
5. Söylem tarihseldir.
6. Söylem, metin ve toplum arasındaki bağlantıya aracılık edilir.
7. Söylem analizi yorumlayıcı ve açıklayıcıdır.
8. Söylem, toplumsal eylemin bir biçimidir.

Söylem araştırmalarındaki geniş disiplinler arası ilgi, çok eskilere dayanan tarihi bir geçmişe sahiptir. Aristo'nun çalışmasından günümüze dayanan klasik hitabet sanatı, söylemin özellikleriyle ve "söz sanatları" olarak tanımlanan söz bilim çalışmaları analizlerinin çok yönlülüğüyle daima benzerlik göstermektedir (Dijk, 1983: 43). Söylem analizi yalnızca sözcük yapılarıyla ilgili olmayıp bilişsel psikoloji, sosyal psikoloji, mikro sosyoloji, sözlü iletişim ve etnografya gibi farklı disiplinler ile ilişki içerisindedir. Söylem çalışmalarındaki gelişmeler, söylemin basitçe metinsel olarak çevrelenmiş ya da diyalojik bir yapı

olmadığını göstermektedir (Dijk, 1988b: 1-3). Dolayısıyla söylem analizinin disiplinler arası bir yaklaşım olduğunu söylemek mümkündür (Dijk, 1988a: 2).

Söylem analizi çalışmalarında adından en çok söz edilen araştırmacılardan bir tanesi olan Van Dijk, söylem çözümlemesi yaklaşımını 1980'lerde yazılı haber metinlerinde incelemiştir. Diğer araştırmacılardan farklı olarak Van Dijk, haberlere sadece yapısal olarak odaklanmayıp, haberin ifade ettiği anlam ve haberin üretim süreçlerine de odaklanmıştır. Van Dijk'a göre medyada yeralan söylemi analiz etmek için metinlerin anlamsal yönü ile birlikte sosyal geleneklere dayalı özellikleri de incelenmelidir. Dijk'a göre haber metinlerinde ideoloji söylemin içerisine gizlenmekte ve yeniden üretilmektedir (Ülkü, 2004: 374-375). Ayrıca Dijk'a göre haber söylemi içerisinde tarihsel bir sıralamadan ziyade önemli olan olayların en üstte yer aldığı, bir başka ifade ile olayların önem sırasına göre konumlandırıldığı bir söylem türü bulunmaktadır (Ülkü, 2004: 377).

Van Dijk (2015: 467), eleştirel söylem analizi yöntemi ile medya metinlerinde örtülü şekilde yer alan iktidar, hegemonya gibi kavramları ve etnik, dini, ekonomik, sosyal sınıf ayrımları gibi toplumun sosyal yapısına ilişkin öğeleri ortaya çıkarmak istemektedir.

Söyleme dayanan medyada söylem, ideolojik bir karaktere sahiptir. Söylem, ideolojinin aktarılmasında ve yeniden üretilmesinde önemli bir faktördür. Söylem analizi yöntemi ile haber metinleri analiz edilirken, haber metninde yer alan cümleler ifade ettikleri anlamlar, düşünceler ve ideolojiler çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu nedenle Van Dijk, söylem analizi yapılırken metinde yer alan özneye, metnin ana temasına ve başlıklarına dikkat etmek gerektiğini ifade etmektedir (İnceoğlu ve Çoban, 2016: 48). Birçok metin ve konuşma yapısı, alıcının kendi özel durumlarına dair zihinsel modellerini şekillendirirken, bunların stereotipleri veya önyargıları oluşturmak için yapılan genelleştirilmeler (Dijk, 2015: 474), eleştirel söylem analizi yöntemiyle tespit edilmektedir.

Özellikle siyaset konulu haber metinlerinde oldukça fazla kullanılan ideolojik söylemin ortaya çıkarılmasında Van Dijk'in geliştirildiği haber söylem analizi yöntemi kullanılmaktadır. Çalışmanın uygulama kısmında Van Dijk haber söylem analizi kullanılarak 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanı ve Milletvekili Seçimi'nin ilanını takip eden süreç sonrasındaki gazete haberleri incelenecektir.

24 Haziran Erken Seçimlerinin Söylem Analizi

Bu çalışmada, gazetelerde sunulan haberlerin ideolojik olarak yapılandırıldığı varsayımından hareketle; 24 Haziran Erken Seçimi konulu haberlerde gazetelerin ideolojik olarak haber üretimini nasıl gerçekleştirdiklerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu bakımdan sol ideolojiyi temsilen Cumhuriyet, sağ ideolojiyi temsilen Yeni Şafak gazeteleri seçilmiştir. Gazetelerin seçilmesinde siyasi olarak birbirlerinden farklı ideolojilere sahip olan gazeteler, söylemsel farklılıklarının ortaya konulması açısından ele alınmıştır.

Çalışmanın örneklem grubunu 24 Haziran 2018 tarihli erken seçimlerin ilanının hemen ertesi gün olan 18 Nisan 2018 tarihinden başlanarak; Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinde yayınlanan birer haftalık haberler oluşturmaktadır. Çalışma yalnızca gazetelerin birinci sayfasında yer alan siyasi haberler ile sınırlandırılmıştır.

Yöntem

Özellikle siyaset konulu haber metinlerinde oldukça fazla kullanılan ideolojik söylemin ortaya çıkarılmasında Van Dijk'in geliştirildiği "haber söylem analizi" yöntemi kullanılmaktadır. Bu sebeple 18-24 Nisan 2018 tarihleri arasında seçilen gazetelerde yer alan haberler Van Dijk'in söylem analizi yöntemi çerçevesinde analiz edilmiştir.

Söylem analizi çalışmalarında adından en fazla söz edilen araştırmacılardan bir tanesi olan Van Dijk, söylem çözümlemesi yaklaşımını 1980'lerde yazılı haber metinlerinde incelemiştir. Van Dijk eleştirel söylem çözümlemesini sosyal ve politik bir tutum olması nedeniyle bir araştırma yöntemi değil, bir disiplin olarak kabul etmektedir. Ayrıca Van Dijk, haberi bir tür değil

de toplumsal bağlamda hâkim ideolojik söylemleri içeren bir ürün olarak kabul etmektedir (İnceoğlu ve Çoban, 2016: 30). Bunun yanı sıra Van Dijk, haber çözümlmelerini tematik ve şematik yapılar üzerinden kurmaya çalışmaktadır. Buna göre tematik yapı içerisinde makro ve mikro yapılar önemlidir (İnceoğlu ve Çoban, 2016: 32). Gazeteciler, göstericiler ve azınlıklar mikro yapılar içerisine dâhil edilirken, mikro yapılarla ilişkisi bulunan çeşitli kurum ve kuruluşlar da makro yapıları oluşturmaktadır (Sözen, 2017: 128). Ayrıca tematik yapılar içerisinde hiyerarşik yapılar ön plandadır. Hiyerarşik yapı içerisinde ise haberin ana başlığı, yan başlık, alt başlık, spot ve haber girişleri gibi hikâyeler ve olaylar zincirinin birbirini hiyerarşik olarak takip ettiği unsurlar yer almaktadır. Van Dijk, şematik söylem analizinde ise durumsallık ve yorumlara önem vermektedir. Buna göre haberin oluşturulduğu tarih, haberin yayınlandığı tarih, haberin sunulmuş biçimi gibi unsurlar değerlendirilmektedir (İnceoğlu ve Çoban, 2016: 32).

Çalışmanın örneklemini oluşturan gazetelerde incelenen dönemde yer alan haberler eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Eleştirel söylem analizi yöntemiyle “açık dilsel yapılardan örtük ideolojik yapılara ulaşmak” mümkün hale gelmektedir (İnceoğlu ve Çoban, 2016: 45). Böylelikle farklı ideolojik kanatlarda yer alan Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinde 24 Haziran Erken Seçimlerikonulu yayınlanan haberlerde yer alan söylemler eleştirel söylem analizi yöntemi ile incelenerek ideolojik farklılıklara ilişkin kodlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Cumhuriyet Gazetesi’nin Söylem Analizi

17 Nisan 2018’de Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) lideri Devlet Bahçeli’nin erken seçim çağrısının ertesi günü olan 18 Nisan 2018’de yayınlanan Cumhuriyet gazetesi, manşetini “*Erken seçim yolda*” başlıklı habere ayırmıştır. Haberin üst başlığında “*Bahçeli, işbirliğinin 2019’a kadar süremeyeceğini düşünüyor*” yorumu kullanılmıştır. Üst başlığın hemen altında ise başlıkta kullanılan “*süremeyeceği*” ifadesini destekleyen “*İttifak çatırıyor*” sözlerinden oluşan spot büyük harflerle yazılmıştır. Makro yapı analizinde yer alan tematik

çözümlemeye göre bir takım temaların metin içinde öne geçmesi, habere konu olan olayların anlamlandırılmasında egemen olarak okuyucu üzerinde etkili olmaktadır. Bu anlamda birinci sayfasının 4/3'ünü bu habere ayıran Cumhuriyet, manşetten verdiği haberin söyleminde ittifaka karşı olan ideolojik duruşunu hissettirmiştir.

Aynı haber, mikro yapı analizinde yer elan lexical çözümlemeye göre incelendiğinde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın "*Benim herhangi söyleyecek bir şeyim yok. Söyleyeceklerimi grupta söyledim.*" ifadesinin "*demekle yetindi*" şeklinde aktarıldığı gözlenmiştir. Lexical çözümlemeye göre seçilen kelimeler gazeteci veya editörün sınıfsal konumunu açığa çıkarabilmektedir (Van Dijk, 1988: 28). Bu haberde de söz konusu durum gözlenmektedir.

18 Nisan 2018 tarihinde yayınlanan bir diğer haberde, ana muhalefet lideri Kemal Kılıçdaroğlu'nun açıklamaları yeniden üretilmiştir. "*CHP'nin planı hazır*" başlıklı haberin üst başlığı "*Muhalefetin ittifakı, seçim sonrasını da içeren ilkelerle tasarlandı*" şeklinde yorum yapılmıştır. Aynı şekilde Kemal Kılıçdaroğlu'nun fotoğrafının üstünde yer alan "*O sözcü, Erdoğan'ı bekleyin*" ifadesi yine Kılıçdaroğlu'nun sözlerinden alt başlığa taşınmıştır. Alt başlıkta yer alan ifadenin tırnak işaretiyle kullanılması, muhabir ya da editörün Kılıçdaroğlu'nun ifadesine katıldığına işaret etmektedir. Aynı zamanda başlıkta kullanılan "*CHP'nin planının hazır olduğu*" ifadesi bir önceki haberde yer alan Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın "*Söylemekle yetindi*" ifadesiyle kıyaslandığında da yine gazetenin kendi ideolojik düşünceleri ekseninde CHP'nin kararlı bir duruş sergilediğini ön plana çıkarmaya çalıştığı fark edilmektedir. Haberin devamında ise şematik çözümlemeye göre yorum içeren ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir. Haber metninde ise muhabirin CHP'nin basın sözcüsü gibi yüklem kullanması bu duruma örnek teşkil etmektedir:

"...Zor bir seçenek olan HDP, İYİ Parti ve Saadet Partisi ile 4'lü ittifak da dışlanmayacak."

CHP lideri Kılıçdaroğlu'nun açıklamalarından oluşan haberin sol sütununda kısaca diğer muhalefet liderlerinin açıklamalarına yer verilmiştir.

Çerçeve şeklinde verilen bu haberler iç sayfalara çağrı şeklindedir. “*Hodri Meydan*”, “*Telaş Yok*”, “*Başlıyoruz*” başlığıyla verilen haberlerde HDP, İYİ Parti ve Saadet Partisi Genel Başkanlarının açıklamaları başlığa taşınmıştır. Söz konusu haberler gazetenin hükümet karşıtı muhalif ideolojisi doğrultusunda yeniden üretilerek aktarılmıştır.

19 Nisan tarihli Cumhuriyet gazetesinin manşetinde erken seçim konulu haber yayınlanmıştır. “*Ohal’de Baskın Seçim*” başlıklı haberin üst başlığı “*Erdoğan ve Bahçeli ‘yönetememe’ krizinde anlaştı, 67 gün sonra seçim var*” ifadelerinden oluşmaktadır. Tematik yapı çözümlemesine göre başlıklarda yer alan “seçimin baskın olduğu” ön plana çıkarılmaktadır. Aynı zamanda bu ifade haberin retoriğini de oluşturmaktadır. Haberde baskın seçimle diğer partilerin seçime hazırlanmasına zaman tanımadan seçime gidildiği ima edilmektedir. Gazetenin yine hükümet karşıtı ideolojik duruşunu sergilediği haber başlıklarında gözlenirken, yine üst başlıkta kullanılan “*yönetememe krizi*” sözleri gazetenin mevcut ideolojik duruşunu gözler önüne sermektedir. İncelenen haberde gazete, her anlamda hükümete karşı olumsuz duruşunu sergilemiştir.

Haberin fotoğraf altı yazında yer alan “AKP lideri Erdoğan, Bahçeli’nin önceki gün yaptığı erken seçim çıkışından haberi olmadığını söylemişti. Ancak dün iki liderin görüşmesi sadece yarım saat sürdü ve 24 Haziran tarihi açıklandı.” şeklindeki sözler; retoriksel olarak Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Devlet Bahçeli’nin “danışıklı dövüş” yaptığını ima etmektedir. Ayrıca retoriksel olarak anlamı güçlendirmek için fotoğraf altı yazısında rakamsal ifadeler ve pekiştirme sıfatları kullanılmıştır. Haberin bulunduğu çerçevenin içinde erken seçimin arka plan bilgisi “*Sandığa götüren tablo*” başlığıyla verilmiştir. Görsel öğelerle, benzin, işsizlik oranı, dış borç, enflasyon oranı, vb. grafikler gösterilip, “*Ekonomide ‘çıkış’ arıyor*” alt başlığıyla seçimin arka plan bilgisi açıklanmıştır. Şematik çözümlenmeye göre “çıkış” kelimesinin tırnak işaretiyle kullanılması muhabirin habere yorum kattığının göstergesidir. Bu anlamda haberde tercih edilen sözcüklerin yanlılık taşıdığı tespit edilmiştir. Zira hükümet karşıtı

duruşunu ve hükümetin yönetim konusunda başarısız olduğunu gazete haber söylemleriyle üretmeye devam etmiştir.

Gazetenin aynı nüshasında muhalefet partileri ve liderleriyle ilgili haberler çerçevelenmiştir. İç sayfalara çağrı şeklinde olan bu haberlerin başlıkları şu şekildedir:

“CHP: Seçime Hazırız-Kılıçdaroğlu'nun adı öne çıkıyor”; *“Meral Akşener: Adayım- 'Bu abiler çok fazla korkmuş”*, *“Buldan: Biz'ler Kazanacağız-HDP: 7 Haziran ruhuyla varız”*, *“SP Lideri Karamollaoğlu: Cumhur İttifakı panik içinde”*

20 Nisan 2018 tarihli Cumhuriyet, *“İlk temas Saadet'le”* başlığıyla CHP lideri Kılıçdaroğlu'nun açıklamalarını haberleştirmiştir. Haberin üst başlığı ise *“Kılıçdaroğlu, baskın seçim kararının ardından yeniden 'Hayır' cephesi turuna çıkıyor”* sözlerinden oluşmuştur. Tematik yapı incelemesine göre, haberde öne çıkarılan tema, CHP'nin seçim için görüşmelere başlamış olmasıdır. Haberin devamında Kılıçdaroğlu'nun konuşmasından ön plana çıkan diğer açıklamalar *“Hazırlıksız yakalanmadık”*, *“Bu bir parti seçimi değil”* ifadeleriyle ara başlıklara taşınmıştır. Haberin retoriğinde kurgulanan CHP'nin güçlü olduğu ve seçimin ülke için çok önemli olduğu, gazetenin Ak Parti karşıtı duruşunu sergilemektedir.

Yine tematik yapı incelemesine göre haberin çerçevesi içinde yayınlanan *“Şeffaf ve adil seçim ihtimali yok”* başlıklı haber dikkat çekmektedir. Van Dijk (1988), haber söylem analizine göre muhabir ya da editör kendi düşüncelerini temsil eden ifadeleri güçlendirmek için tırnak işareti kullanmaktadır. Bu durumda mevcut haberde olduğu gibi örtük bir yorum yapılmaktadır. Öte yandan, haber metni içinde geçen *“baskın seçim”* ifadesindeki *“baskın”* kelimesi, büyük harflerle yazılmıştır. Bu durum hem lexical hem de retorik analizine örnek teşkil etmekte; gazetenin ideolojik duruşunu gözler önüne sermektedir.

Aynı retoriksel bağlam üzerinde üretilen bu haberlerin anlamını güçlendirmek için bir danışmanlık şirketinin erken seçim anketine yer verilmiştir. *AKP-MHP yüzde 48”* başlığıyla verilen haberde uzman görüşüne başvurularak

Ak Parti ve MHP ittifakının ikinci tura kalma olasılığının yüksek olduğu bilgisi okuyuculara verilmiştir. Aynı zamanda iktidar partisi Ak Parti'nin AKP şeklindeki kısaltmayı kabul etmemesine rağmen gazete haberlerinde “AKP” kısaltmasını kullanarak, haberlerini ideolojisiyle yoğurmaya devam etmiştir.

Gazetenin aynı nüshasında Ziraat Türkiye Kupası yarı final rövanş maçında Fenerbahçe-Beşiktaş derbisinde yaşanan olaylaryayınlanmıştır. “*Bu utanç dikiş tutmaz*” başlıklı haberde Şenol Güneş'in kafasına atılan dikişler ima edilmiştir. Haberin üst başlığında “*Siyasi gerilimin yarattığı toplumsal kutuplaşma statlara da yansıyor*” ifadeleri kullanılmıştır. Üst başlığa bakıldığında haberin retorığının erken seçim üzerinden kurulduğu görülmektedir. Retoriksel olarak siyasi kutuplaşmanın şiddetle sonuçlanmaya başladığı ima edilmiş ve iki olay birbirine bağlanmıştır. Aynı şekilde “*İSKİ’de ‘18 Nisan’ skandalı*” başlıklı haberde de erken seçim gündeminin ardından gizli bir ihale yapıldığı teması ön plana çıkarılmıştır. Haberin üst başlığında “*İhalede fazladan verilen 8 milyon TL, baskın seçim günü kabul edildi*” şeklinde yorum yapılmıştır. Zira gazete erken seçimde Ak Partinin kaybedebileceği ihtimaline karşılık adımlar atmaya çalıştığı fikri okuyucuya aktarılarak, yine mevcut ideolojisi doğrultusunda okuyucularında tahakküm alanı oluşturmaya çalıştığı gözlenmiştir.

21 Nisan 2018 tarihli Cumhuriyet, manşetinde “*İlk tur için ittifak arayışı*” başlıklı habere yer vermiştir. Haberin üst başlığında diğer günlerde olduğu gibi “baskın seçim” ifadesi kullanılmıştır: “*Hayır cephesi baskın seçim sonrası yeni formül üretiyor*”.

Ana muhalefetin strateji değişikliğinin tematik anlamda ön plana çıkarıldığı haber, şematik çözümlemeye göre yorumdan oluşmaktadır. Haberde bahsi geçen kaynaklar belirtilmezken “ortak adayı savunanlar” şeklinde genellenmiştir. Haberin retorığı, dağınık olmak yerine ortak aday olması gerektiğine yönelik tavsiyelerden kurulmuştur. Bu bağlamda gazete Ak Parti’yi alt etmeye dair taktiklerden ürettiği haberlerini siyasilerle paylaşmıştır.

22 Nisan 2018 tarihli Cumhuriyet, manşetine taşıdığı haberi “*Gizli zirve*” başlığıyla yayınlamıştır. Makro çözümlenenin bir ayağı olan tematik analize göre Kılıçdaroğlu ve Akşener’in gizli bir görüşme yaptığı ön plana çıkarılan tema olmuştur. Bu durum “*Kılıçdaroğlu ve Akşener ‘takvim dışı’ buluştu, sırada heyetleri var*” üst başlığıyla okuyucuya aktarılmıştır. Haberin devamında “*İttifak masada*” ara başlığı ile yapılan görüşmeyle ilgili arka plan bilgisi verilmiştir.

Manşetten verilen CHP ve İYİ Parti ittifakına ilişkin bilgilerden oluşan haberin hemen altında yayınlanan bir diğer haber Saadet Partisi’ni konu edinmiştir. Haberde Saadet Partisi Genel başkanı Temel Karamollaoğlu’nun Abdullah Gül ile yapacağı görüşme tematik olarak ön plana çıkarılmıştır. Bu tema, “*Saadet, Kılıçdaroğlu’yla buluşup Gül’e gidecek*” başlığıyla güçlendirilmiştir. Şematik çözümlenmeye göre durumdan oluşan haberin sentaksında edilgen ifadelerin kullanılarak bilgilerin öğrenildiği kaynağın gizlendiği gözlenmiştir.

Gazetenin aynı nüshasında yer alan “*Uyum değil korku*” başlıklı haberde ise seçimlere ilişkin Meclis’e sunulan uyum paketi, tematik olarak ön plana çıkarılmıştır. Şematik çözümlenmeye göre haberin başlığının yorum içeren ifadelerden oluştuğu gözlenirken aynı şekilde “*Yasa tasarısı sadece AKP-MHP ittifakı çıkarına düzenlemeler içeriyor*” başlığında da yoruma yer verilmiştir. Haberin ana metni de üst başlıkta geçen “uyum paketinin Ak Parti ve MHP ittifakının lehine önlemler olduğu anlamından üretilmiştir. Yorumsamacı bir yaklaşımla üretilen haber dilinin nesnellikten uzak olduğu gözlenmektedir. Cumhuriyet gazetesi muhalif ideolojisini CHP yandaşlığı yaparak sürdürmüş, haberlerinde yer verdiği bilgileri bu tutum ekseninde güçlendirerek yeniden ürettiği tespit edilmiştir.

Gazete, 23 Nisan 2018 tarihinde birinci sayfasının hepsini Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı nedeniyle Mustafa Kemal Atatürk’ün fotoğrafına ayırmıştır. 24 Nisan 2018 tarihli Cumhuriyet gazetesinin manşetinde ise yine erken seçim konulu bir haber bulunmaktadır. “*Gül adı masada hedef sıfır baraj*” başlıklı bu haberin üst başlığında “*CHP, SP’nin önerisine kapıyı kapatmadı,*

*‘Hayır’ı Meclis’e taşıyalım dedi” ifadeleri yer almıştır. CHP’nin açıklamalarının yeniden üretildiği bu haber şematik çözümlenmeye göre yorum bilgisinden üretilmiştir. Haberin retoriğinin, Abdullah Gül’ün aday olarak gösterilmesine yapılan tepkileri hafifletebilmek için gerekçeler gösterilerek kurulduğu gözlenmiştir. Bu söylem genelleştirilerek kullanılan CHP’lilerin “*Bu ittifak, gelecekle ilgili önemli bir perspektif olacak. Türkiye’nin temel sorunlarını çözecek, toplumsal barışı sağlayacak, siyaseti çözüm üretir hale getirecek.*” ifadesine yer verilerek güçlendirilmek istenmiştir.*

Aynı haberde kullanılan Kılıçdaroğlu ve Karamollaoğlu’nun birlikte oturduğu fotoğrafın altına: “*Karamollaoğlu, Kılıçdaroğlu’na 15 milletvekili hamlesi için ‘Demokrasi’nin önündeki engelleri kaldırdınız’ dedi.*” açıklaması yazılmıştır. “Demokrasinin önündeki engelleri kaldırdınız” ifadesinin tırnak içinde verilmesi muhabirin örtük bir şekilde açıklamaya katıldığını göstermektedir. “İyi Parti’nin seçime katılamayacak olması durumunu “Demokrasi önündeki engel” sözleriyle yorumlayan gazete, bu engelin sebebini Ak Parti olarak göstererek, muhalif söylemden oluşan haberlerine devam etmiştir.

İYİ Parti’nin seçimlere katılabilmesi için CHP’den transfer olan 15 milletvekili ile ilgili bir diğer haber ise “*YSK ile ‘geç karar verdin’ atışması*” başlığıyla verilmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın açıklamalarının yeniden güçlendirilerek üretildiği haberin üst başlığında “*Erdoğan’dan 15 vekil rahatsızlığı*” ifadeleri kullanılarak şematik çözümlenmeye göre durum tanımı yapılmıştır. Haberin retoriği Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın İYİ Parti’nin seçime katılacak olmasından rahatsızlık duyduğu anlamından üretilmiştir.

25 Nisan 2018 tarihli Cumhuriyet’in manşetinde yer alan “*Seçimleri erteleyin*” başlıklı haber Avrupa Konseyi’nin seçimlerle yaptığı açıklamalardan yeniden üretilmiştir. Haberin üst başlığında “*Avrupa Konseyi bu koşullarda yapılacak seçimin AB kriterlerine uygun olamayacağını açıkladı.*” sözleri ile durum tanımı yapılmıştır. Başlıkta kullanılan “seçimleri erteleyin” sözlerinin tırnak içinde verilmesi, editoryal katılıma işaret etmektedir. Haberin devamında

'OHAL'de sandık olmaz' ara başlığıyla verilen haber metninde, seçimlerin demokratik bir ortamda düzenlenemeyeceğine duyulan kaygılar güçlendirilerek yeniden üretilmiştir. Gazete bu haberlerde iktidar partisini demokrasi önündeki engel, olarak aktarmıştır

Gazetenin aynı nüshasında muhalefet partisi liderlerinin yaptığı görüşmeler haberleştirilmiştir. "SP 'Gül' dedi Akşener 'olmaz' dedi" başlıklı ilk haberde, Karamollaoğlu ve Akşener'in görüşmeleriyle ilgili arka plan bilgileri yer almaktadır. "CHP kurmayları isimleri tartıştı" başlıklı haberde ise Akşener'in adaylıktan vazgeçmeyeceğini söylemesi ardından CHP'de tartışılan isimler okuyucuya aktarılmıştır. "Demirtaş aday sıfır baraj uygun" başlıklı haberde ise Selahattin Demirtaş'ın açıklamaları yeniden üretilmiştir. Gazetede erken seçim açıklamalarının ertesi günü olan 18 Nisan 2018 tarihinden sonra Ak Parti ve MHP'nin açıklamalarına yok denecek kadar az yer verilmiştir. Haberde üretilen söylem oluşturulurken hangi kaynakların kullanılacağına karar verilir. Haberin nasıl sunulduğu, egemen başlıkların neler olduğu haberdeki anlamı ve ideolojiyi oluşturan söylemin unsurlarıdır (Şeker ve Şeker, 2011: 520). Bu anlamda Cumhuriyet gazetesi neredeyse sadece muhalefet partileri ve liderlerine yer vererek mevcut ideolojisini yeniden üretmeye devam etmiştir. Böyle bir durumda incelenen tarihler çerçevesinde Cumhuriyet gazetesinin profesyonel gazetecilik mesleki kodlarından olan nesnellığı ihlal ederek, ideolojik eksenli bir habercilik yolunu tercih ettiği gözlenmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi'nin Söylem Analizi

18 Nisan 2014 tarihli Yeni Şafak gazetesinde erken seçimle ilgili ilk haber "Diriliş sandığı" başlığıyla manşetten verilmiştir. Haberde tematik olarak Devlet Bahçeli'nin açıklamaları ön plana çıkarılmıştır. Başlıkta yer alan "diriliş" sözcüğü mikro yapı analizinde yer alan lexical çözümlenmeye göre söz konusu seçimin olumlandığını göstermek amacıyla kullanılmıştır. Bu sözcükle,

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın¹ mitinglerinde de sık sık kullandığı² ve TRT 1'de yayınlanan *Diriliş Ertuğrul* isimli diziyeye³ vurgu yapılmıştır. Gazetenin Ak Partiyi destekleyen ideolojik duruşu haberde yeniden üretilmiştir.

Haberin spotunda ise kaynak belirtilmeden söz konusu seçimin “2019 senaryolarından endişe eden siyaset ve iş dünyasını umutlandırdığı” belirtilmiştir. 2019 senaryosunun ne olduğuna dair herhangi bir arka plan bilgisi verilmemiştir. Haberın devamında “Oyunu bozmak şart” ara başlığı ile MHP lideri Devlet Bahçeli'nin açıklamaları herhangi bir yorum yapılmadan aktarılmıştır.

Gazetenin aynı nüshasında *Diriliş Sandığı* başlıklı haberin hemen yanında manşetten Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Meclis'te alkışlandığı büyük boy bir fotoğrafına yer verilmiştir. Erken seçime ait tüm haberler gazetenin birinci sayfasında aynı çerçeve içinde yayınlanmıştır. Haberde kullanılan fotoğraf dik şekilde haber çerçevesinin tamamını kaplamaktadır. Fotoğrafın üzerinde ise Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ifadeleri yeniden üretilerek haberleştirilmiştir. “Bugün Bahçeli'yle görüşecek” ifadelerinden oluşan haberde Erdoğan'ın erken seçim kararına karşı henüz yorum yapmadığı bilgisi verilmiştir. “Meclis'te hızlı trafik” başlıklı bir diğer haberde ise MHP'den gelen erken seçim teklifinin baş döndüren bir trafiğe yol açtığı bilgisi verilmiştir. Haberın devamında birincil tanımlayıcıların açıklamaları yorumsuz bir şekilde aktarılmıştır.

19 Nisan 2018 tarihli Yeni Şafak erken seçim konulu haberi “Şah-Mat” başlığı ile vermiştir. Gazete, haberın üst başlığını ise sürmanşetten gazete logosunun hemen yanına “Türkiye 66 gün sonra sandığa gidiyor” ifadeleriyle taşımıştır. Haberın spotunda ise Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamaları

---

¹<https://www.haberturk.com/cumhur-ittifaki-nin-buyuk-istanbul-mitingi-icin-hazirliklar-tamam-2412541>. Erişim Tarihi: 12.09.2019

²<https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/cumhurbaskani-erdogan-yeniden-dirilis-sahlanis-doneminin-arifesindeyiz/1288455>. Erişim Tarihi: 12.09.2019

³<https://odatv.com/dirilis-ertugrulun-nikah-sahidi-erdogan-15041937.html>. Erişim Tarihi: 12.09.2019

güçlendirilerek yeniden üretilmiştir. Şematik çözümlenmeye göre incelendiğinde spotun yorumdan oluştuğu görülmektedir:

“Kasım 2019’da yapılacak seçimler ani bir kararla 24 Haziran 2018’e alındı. Türkiye’ye operasyon çekenlerin bütün planları ellerinde patladı.”

Mikro analizin bir ayağı olan lexical çözümlenmeye göre ise başlıkta kullanılan “Şah-Mat” ifadesi dikkat çekmektedir. Gazete seçimi, günlük konuşma dilinde inkar edilemeyecek stratejik zaferler için kullanılan bir metafor olan ”şah-mat”ı kullanarak erken seçim kararını bir zafer olarak tanımlamıştır. Haber fotoğrafında yer alan Bahçeli ve Erdoğan’ın tokalaşırken verdiği pozun yazısında “30 dakikalık zirvede netleşti” sözcükleri kullanılmıştır. Yine “24 Haziran tarihi Cumhurbaşkanlığı Erdoğan ile MHP lideri Bahçeli’nin Külliye’deki tarihi buluşmasında kararlaştırıldı” ifadesinin de spot olarak kullanılması “erken seçimin önceden planlı olmadığına” dair bir anlamı vurguladığı görülmektedir. Söylem analizine göre incelenen haberin her aşamasında gazetenin Ak Parti yanında yer alan ideolojik çizgisinin izleri belirgindir.

Haberin devamında ise Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın açıklamasından ön plana çıkarılan diğer temalar şu ara başlıklarla verilmiştir: “Görüş birliğine vardık”, “İç ve dış tehditler”, “Bahçeli ile karar verdik”. Söz konusu ara başlıklarla erken seçim kararının arka planı okuyucuya anlatılmak istenmiştir. Aynı haber çerçevesinin sol üst kısmında “Bahçeli’nin kritik adımları” başlıklı bir bölüm yayınlanmıştır. Haberde tematik anlamda “Bahçeli’nin siyasete yön veren önemli hamleler yaptığı ve önemli bir insan olduğu” ön plana çıkarılan tema olmuştur. Zira Devlet Bahçeli’nin kararları önemli gösterilerek gazete ideolojik duruşunu bu güçten beslemek istemiştir.

Yine 19 Nisan 2018’de seçime dair oluşturulan çerçevenin içinde “Güzel bir tarih” başlığıyla Başbakan Binali Yıldırım’ın açıklamaları yeniden üretilmiştir. Yıldırım’ın seçim tarihine karşı olumlu sözleri okuyucuya yorumsuz bir şekilde aktarılmıştır. Haberin hemen altında yer alan “CHP’nin adayı 15 günde netleşecek” başlıklı bir başka haberde ise CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu’nun açıklamaları yeniden üretilmiştir. “Durumu net değil” başlıklı

farklı bir haberde ise İYİ Parti'nin seçimlere girip girmeyeceğinin belli olmadığı bilgisi “...Ancak Meral Akşener'in hemen adaylığını açıklaması dikkat çekti” sözleriyle yorumlanmıştır. Haberin retorığı bu durumun ilginç olduğu ve “Ak Parti dışında yer alan diğer partilerin belirsizliğinin seçmen için olumsuz olduğu” iması üzerine şekillenmiştir.

“İç ve dış tehditler gafil avlandı” başlıklı bir başka haber ise gazetenin kendi ideolojik düşünceleri doğrultusunda yorumdan oluşmaktadır. Herhangi bir kaynak belirtilmeden çıkarım üzerine yayınlanan bu haberin spotu şematik analize göre “Kasım 2019'dan 24 Haziran 2018'e çekilen seçim kararı iç ve dış tehditleri de boşa çıkardı” yorumundan oluşmaktadır. Kaynak belirtmeksizin nesnellik ilkesi ihlal edilerek üretilen bu haberin retorığı Ak Parti Sözcüleri ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın söylemlerinde sıklıkla dile getirdiği Türkiye'nin huzurunu bozmaya çalışan iç ve dış düşmanların olduğu anlamından üretilmiştir. Gazete yer verdiği tüm haberlerinde mevcut ideolojik duruşunu yeniden üretmiştir.

20 Nisan 2018 tarihli Yeni Şafak'ta erken seçim haberi tekrar manşette yer almıştır. “Dünya yepyeni bir Türkiye görecektir” başlıklı bu haberin spotunda 24 Haziran, “Türkiye için yeni yükseliş döneminin başlangıcı, tarih yapıcı rolünün geri dönüşü olacak. Merkez iktidar alanını güçlendirmiş, ekonomi ve savunmada büyük atılımlar yapan, küresel ve bölgesel ölçekli sarsıntılara karşı kendini takviye etmiş, bağımlılıklarından kurtulmuş, toplumsal dayanışmasını en üst düzeye çıkarmış bir Türkiye öne çıkacak.” sözleriyle tanımlanmıştır. Şematik çözümlenmeye göre yorumdan oluşan bu ifadeler, herhangi bir kaynağa dayandırılmadan, gazetenin ideolojik duruşu ekseninde güçlendirilerek üretilmiştir. Haberin devamında bu yorumlarda ön plana çıkarılan anlamlar ara başlıklara taşınmıştır: “Her şey değişecek”, “Hızlı ve etkili karar”, “Erdoğan start verdi”

Yine aynı haber çerçevesinin içinde “İlklerin seçimi” başlığıyla erken seçime dair detaylara yer verilmiştir. “Adayımız Erdoğan” başlıklı bir diğer haberde, BBP Genel Başkanı Mustafa Destici'nin Cumhurbaşkanlığı

seçimlerinde Erdoğan'ı destekleyeceğine dair açıklaması yeniden üretilmiştir. Haberde kullanılan Erdoğan'ın fotoğrafının hemen altında, sandık resmi kullanılarak 24 Haziran "Diriliş Sandığı" olarak tanımlanmıştır. Gazetenin seçime dair slogan haline getirdiği bu ifadelerin Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın söylemini de zihinlerde güçlendirerek mevcut ideolojinin bir tahakküm aracı haline getirildiği gözlenmektedir.

Gazetenin aynı nüshasında CHP lideri Kılıçdaroğlu'nu konu edinen haber "*Adayım diyemiyor*" başlığıyla verilmiştir. Tematik anlamda Kılıçdaroğlu'nun aday olup olmayacağını ön plana çıkarıldığı haber, şematik çözümlenmeye gere yorum içeren ifadelerden üretilmiştir. Ayrıca başlıkta kullanılan "diyemiyor" sözcüğü lexical çözümlenmeye göre yetersizliği ima ederken haberin retorisi de aynı anlam üzerinden kurulmuştur. Küçültme içeren "diyemiyor" kelimesi Kılıçdaroğlu'nu güçsüzleştirirken gazetenin ideolojik görüşünü güçlendirmek için tercih edilmiştir.

21 Nisan 2018 tarihli Yeni Şafak gazetesi erken seçim konulu haberi sürmanşetten "*Buyurun işte meydan*" başlığıyla vermiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamalarının yeniden üretildiği haber metninin sentaksının etkin yüklemelerden kurulduğu dikkat çekmektedir. Seçimle ilgili bir başka haber, "*Daha çok endişe duyacaksınız ABD*" başlığıyla manşetten verilmiştir. Tematik çözümlenmeye göre muhabirin endişeli olduğu bilgisinin ön plana çıkarıldığı haber, yine şematik çözümlenmeye göre muhabirin yorumlarından oluşmaktadır. Haberin spotunda ABD'nin geçmişte Türkiye'ye ilişkin endişe duyduğuna dair yaptığı açıklamalar arka plan bilgisi olarak verilmiştir. Bu tarihlerden ön plana çıkarılanlar "*16 Nisan'da da endişeliydiler*", "*Her operasyonda aynı dil*" ara başlıklarına taşınmıştır.

Gazetenin aynı nüshasında "*Değişime 386 evet*" başlıklı bir başka haber yayınlanmıştır. Haberde tematik analize göre ön plana çıkarılan tema, Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili genel seçiminin 24 Haziran'da yapılmasının 386 oyla kabul edilmesi olmuştur. Haberin hemen altında "*İttifak oyu yüzde 60*" başlıklı bir diğer haberin odağına Çevre ve Şehircilik Bakanı Mehmet Özhaseki

yerleştirilmiştir. Özhaseki'nin öngörülere kesin bilgi gibi öngörülerek başlığa taşınmıştır. Daha önce de bahsedildiği gibi VanDijk'e göre (1988: 30) belirli temaların metnin yapısı içinde öne geçmesi, okuyucu üzerinde etkili olmaktadır. Bu durumda Yeni Şafak okuyucularının gazetenin desteklediği Ak Parti'nin seçimleri farkla kazanacağı düşüncesini benimsemeleri muhtemeldir.

Yeni Şafak gazetesi, "*Kuryesini bekliyor*" başlıklı bir diğer haberin odağına Kılıçdaroğlu'nu yerleştirmiştir. Tematik analize göre haberde Kılıçdaroğlu'nun Amerika'nın istediği bir adayla seçimlere katılacağı ön plana çıkarılmıştır. Aynı zamanda bu tema haberin retorikini de oluşturmaktadır. Yine şematik analize göre haberin yorumdan oluştuğu gözlenmiştir. Haberin arka plan bilgisi olarak söz konusu yorum çıkarım şeklinde aktarılmıştır. İddia şeklinde oluşturulan haberin sentaksı edilgen yüklemden kurulmuş ve gazete CHP liderinin düşman olarak nitelendirilen ABD'yle muhalif olduğunu ima etmiştir.

"CHP lideri Kılıçdaroğlu, 2014'te partisinin cumhurbaşkanı adayını ABD'li neoconlardan Türk kökenli Ali Rıza Bozkurt ile görüştüğünden sonra açıklamıştı. Kılıçdaroğlu'nun, 24 Haziran adayı için Parti Meclisi'nin kararını ışaret etse de iki haftalık süre içinde yeni kurye beklediği konuşuluyor."

22 Nisan 2018 tarihli Yeni Şafak, birinci sayfasından küçük bir alanda "*Demokrasi düşmanısınız*" başlıklı bir haber yayınlamıştır. "*İrkçılara selam gönderiyorlar*" başlıklı bu haberin odağına Avrupa ülkelerinin 24 Hazirana yönelik seçim çalışmalarını engellediği bilgisi yerleştirilmiştir. Haberin arka plan bilgisi olarak söz konusu ülkelerin 16 Nisan 2017 referandumunda da benzer tutum sergilediği verilmiştir. "*Seçimlerde siber alarm*" başlıklı bir başka haberde ise Kamu Bilişimcileri Derneği Başkanı İzzet Gökhan Özbilgin'in açıklamaları yeniden üretilmiştir. Haberde seçimlerde yapılabilecek siber saldırıların önüne geçilmesi için yerli ve milli sistemlerin önemli olduğu tematik anlamda ön plana çıkarılmıştır. Gazete, Ak Parti tarafından üretilen söylemleri destekleyen bir şekilde tüm dış ülkelerin düşmanca bir tavırla mevcut seçimi engellemeye çalıştığı fikrini güçlendirerek haberlerine taşımıştır.

23 Nisan 2018 tarihli gazetede ise gazete sürmanşetinden Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın şahit olduğu bir nikâhı vermiştir. Başbakan Yıldırım ve TBMM Başkanı Kahraman'ın da şahit olduğu bu nikâh "*Devlet şahit oldu*" spotuyla yayınlanmıştır. Haberin başlığında ise Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yaptığı konuşmadan muhabirin tematik olarak ön plana çıkardığı "*Daha güçlü Türkiye için*" ifadesi kullanılmıştır. Söylem analizine göre başlığa taşınan ifadeler editoryal bir katılımın göstergesidir. Bu bağlamda Yeni Şafak, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Ak Partili siyasetçi ve bürokratların tüm açıklamalarını olumlayarak haberleştirirken, bu açıklamalardan öne çıkan ifadeleri kendi düşüncesiymiş gibi başlığa taşımaktadır.

23 Nisan tarihli Yeni Şafak'ın manşetinde ise "*Birinci kurye: 15 vekil ver*" başlıklı haber yer almıştır. CHP'nin İYİ Parti'nin seçimlere katılabilmesi için 15 vekil vermesi hakkında üretilen haberin spotunda ki ifadeler şu şekildedir: "...*danışma gereği bile duymadan*" Spotta kullanılan "bile" kelimesi muhabirin bu durumu olumsuz değerlendirdiğini göstermektedir. Yine haberin retoriği incelendiğinde ise 22 Nisan 2018 tarihli gazetede olduğu gibi "Kılıçdaroğlu'nun stratejisini bir kuryeden aldığı" imasıyla kurulmuştur. Lexical çözümlemeye göre "kurye" kelimesinin tırnak içinde kullanılarak bu anlama dikkat çekilmek istenmiştir.

Zira haber fotoğrafında yer alan fotoğraf üstü yazı ve haber metninde muhabir/editör yorum yapmaya devam etmiştir. "*Şoka girdiler*" başlığı ve "*Talimatla gidiyorlar*" fotoğraf üstü yazısı takip etmiştir. Haberin metninde ise fotoğraf yeniden şu sözlerle yorumlanmıştır:

"Vekillerin yaşadığı şok, endişe ve belirsiz yolculuk yüzlerinden okunuyordu"

Aynı haberin devamında gazetenin 21 Nisan 2018 tarihli sayısının birinci sayfasında yer alan "*Kuryesini bekliyor*" başlıklı haberin fotoğrafı yayınlanarak "*Yeni Şafak Cumartesi günkü sayısında Kılıçdaroğlu'nun kuryelerden aldığı mesajlarla CHP'ye yön verdiğini yazmıştı.*" şeklinde bir devam metni yayınlamıştır. Gazete böylelikle İYİ Partiye verilen 15 milletvekilinin background

bilgisini vermiştir. Dolayısıyla gazete kendi düşünceleri doğrultusunda olayı yorumlayarak, haklı çıktığını göstermek istemiştir.

Haberde, ara başlıkla 15 vekil olayı “*Ödünç vekil siyaseti*” olarak ifade edilmiştir. Haberin durum bilgisinin verildiği bu bölümün hemen altında CHP’li İlhan Cihaner’in “*ÖDP ve TKP’ye de 20’şer vekil*” şeklindeki kısım ara başlığa taşınmıştır. Gazete 15 vekilin İYİ Parti’ye verilmesine olan tepkiyi CHP’nin kendi partisinden birinin açıklamalarıyla aktararak, bu görüşünün doğruluğunu göstermek istemiştir. “*Siyasi çürüme*” başlıklı bir diğer haberde ise Devlet Bahçeli’nin açıklamaları yeniden üretilmiştir. “*Ahlaksızlığın son örneği*” başlıklı haberde ise Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ’ın açıklamaları aktarılmıştır. Bozdağ’ın kullandığı “ahlaksızlık” tematik anlamda ön plana çıkarılarak başlığa taşınmıştır. Yeni Şafak gazetesinin incelendiği süre boyunca Ak Parti’nin resmi gazetesi gibi Ak Parti kanadından gelen her türlü bilgi ve açıklamayı övgü dolu sözlerle aktarırken muhalefetle ilgili her türlü haber olumsuzlanarak üretildiği gözlenmiştir.

Gazetenin aynı nüshasında “*Alçakça Osmanlı’ya Saldırdı*” başlıklı haberin odağına Kılıçdaroğlu yerleştirilmiştir. Başlıkta kullanılan “alçakça” kelimesi haberin profesyonel etik kodları ihlal ettiğini göstermektedir. Haberin spotunda ise “*Kılıçdaroğlu kendini kaybederek Osmanlı’ya zalim derken, padişahlara da ağır hakaretler etti.*” sözleriyle “alçakça” ifadesi açıklanmak istenmiştir. Haberin spotunda ise Kılıçdaroğlu’nun yaptığı açıklamalar “skandal” olarak yorumlanmıştır. Çalışmanın literatür kısmında da söz edildiği gibi haberlerde yer alan söylemlerin profesyonel haber kodlarına uyum sağlayarak kullanılması olması gerektiği şekilde bir habercilik yapıldığının göstergesidir. Bu anlamda Yeni Şafak, bu hususlara özen göstermeyerek profesyonellikten uzak bir anlayış benimsemiştir.

24 Nisan 2018 tarihli Yeni Şafak manşetinden “*O kurye Gülekmî*” başlıklı haberi yayınlamıştır. Haberin merkezine Kılıçdaroğlu’nun ABD’li neoconların onayladığı birini aday göstereceği konusu yerleştirilmiştir. Haberin sentaksında edilgen yüklem yapısı kullanılarak haber kaynağı gizlenmiştir. Bu

açıdan haberin retoriğinin ima üzerine kurulduğu tespit edilmiştir. Gazete, iddia ettiği anlaşmanın yapıldığına dair inanırlığı artırmak için ara başlıkta ön plana çıkardığı bilgileri kesin ifadelerden oluşturmuştur. “İlk pazarlık evde yapıldı” ara başlığının altında yer alan metinde, Kılıçdaroğlu ve Akşener’in Tayyibe Gülek’in evinde yemek yediği bilgisine ulaşıldığı aktarılmıştır. “Yeni Hilton, Güneş Motel” ara başlığında ise AK Parti Sözcüsü Mahir Ünal’ın “Yaşanan hadise bugünün Güneş Motel vakasıdır”¹ sözlerinin tekrarı niteliğindedir. Haber metninde ise Yeni Şafak, Güneş Motel olayını “rezalet” olarak tanımlamıştır. Lexical çözümlenmeye göre incelendiğinde Hilton’u Güneş Motel olarak nitelendiren gazetenin “rezalet” kelimesinin söz konusu 15 vekil olayını da ima ettiğini söylemek mümkündür. Haberin söyleminde gizlenen ideolojinin en belirgin izleri imalarla karşımıza çıkmaktadır. Gazete ve muhabirin düşünceleri ekseninde yeniden üretilen söylemler, karşıt düşünce ve olayları aktarırken gerek makro gerekse mikro ölçeklerde metinlerin içine yerleştirilmektedir. Zira kesin kaynaklara ve bilgilere dayandırılarak üretilmesi gereken haberler, düşüncelerden ve yorumlardan oluşturulan haberlerin hikâye gibi aktarılması okuyucuyu etkilemek için yapılan profesyonelliği temsil etmeyen yöntemlerdir.

Haberin devamında retoriğin kurulduğu konunun etkisini güçlendirmek için “CHP’nin en derin adamı” başlığıyla haberde bahsi geçen Tayyibe Gülek’in babası merhum CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek’in, Fetullah Gülen’le ilişkisi açıklanmıştır. Haber metninin sonunda ise “Tayyibe Gülek’in, Gülen’in mesajını CHP’ye ilettiği tahmin ediliyor.” ifadeleri kullanılarak; CHP’den İyi Parti’ye geçen 15 vekilin arkasında Fetullah Gülen olduğu ima edilmiştir.

Aynı haber çerçevesinin içerisinde yer alan “Akşener’e büyük tuzak” başlıklı bir başka haberin spotunda; 15 Temmuz öncesinde FETÖ’nün MHP’yi ele geçirme operasyonuna Meral Akşener’in alet edildiği yorumu yapılmıştır. Haberin devamında “Çekil şantajı başladı” ara başlığıyla “Meral Akşener’in Erdoğan karşısında tutunamayacağını bilen CHP’nin transfer ettiği 15

---

¹<https://www.sozcu.com.tr/2018/gundem/gunes-motel-olayi-nedir-iste-gunes-motel-hadisesi-hakinda-merak-edilenler-2365272/>: Son erişim 22.05.2018

vekilleri İYİ Parti'yi idare edeceği belirtiliyor" açıklamaları yapılmıştır. Haberin sentaksında yine edilgen kelimelerin kullanıldığı gözlenmiştir. Söz konusu açıklamaları yapan kişinin kim olduğunun belirtilmemesi için cümlelerin yüklemi edilgen ifadelerle gizlenmiştir. Haberde İYİ Parti'nin CHP'ye güvenmemesi gerektiği fikri FETÖ üzerinden kurgulanarak, mevcut dayanışma hali bozulmak istenmiştir. Ak Parti aleyhinde olacak her türlü durum Yeni Şafak gazetesi tarafından tehdit olarak görülmüş ve haber retoriklerinin bu tehditleri etkisizleştirebilmek gayretiyle kurulduğu gözlenmiştir.

Sonuç

Bilgilendirme ve haberdar etme unsurları sebebiyle en önemli iletişim araçlarından biri olan gazeteler bugün ideolojik bir mücadele alanı haline gelmiştir. İletişimin araçsallaştığı günden itibaren her görüş ve düşünce daha fazla zihinde yer bulabilmek için bir kitle iletişim aracını kullanmaya başlamış, neredeyse her yayın organı bir düşüncenin çığırkanı haline gelmiştir. Böyle bir ortamda egemen güçlerin konumlarını sürdürmek ve bu konumu tehdit eden düşünceleri ortadan kaldırmak için medya aracılığıyla mücadele vermesi (Shoemaker ve Reese, 2002: 117) kaçınılmaz olmuştur.

Bu gerçekten hareketle yapılan çalışmada, çalışmaya konu olan Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin incelenen tarih aralığı kapsamında mevcut ideolojilerini haberlerine taşıdıkları gözlenmiştir. Yeni Şafak gazetesi, tüm haberlerinde bu ideolojisini yeniden üretirken, habere konu olan her bir olayın söylemini bu doğrultuda üretmek okuyucuya aktarmaya devam etmiştir. Dahası gazete haberlerinin söyleminde saldırgan bir dil kullanmayı tercih ederken, muhalefete dair her türlü bilgi ve olayı karalama kampanyasına dönüştürmüştür.

Cumhuriyet gazetesi ise iktidara yönelik neredeyse hiçbir habere yer vermemiş, ideolojik olarak tamamen görmezden gelmeyi olarak tercih etmiştir.

Farklı yöntemler tercih edilse de her iki gazete de siyasi ideolojisini destekleyecek bir takım kodlar işleyerek haber metinlerini kurgulamıştır. Bu çerçevede haber metinlerinin temel ideolojik araçlar olduğu yönündeki

eleştirilerin haklılık payı olduğunu bu çalışma nezdinde söylemek mümkündür. Böylelikle Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinin, sahip olduğu ideolojik görüşler ekseninde haberlerini yapılandığı çalışmada gözlenmiştir.

Bu şartlar ekseninde her iki gazete için de haberciliğin temel mesleki etik kodlarından olan nesnellikten söz etmek ne yazık ki mümkün değildir. Bu anlamda Cumhuriyet gazetesi yalnızca muhalefet partileri ve liderlerine yer vererek mevcut ideolojisini yeniden üretmeye devam etmiştir. Böylelikle, Cumhuriyet gazetesi profesyonel gazetecilik kodlarından olan nesneliği ihlal etmiştir. Yeni Şafak gazetesi ise muhalefete yer vermiştir ancak bu durum sadece olumsuz haberlerle sınırlandırılmıştır. Gazete, AK Parti ve özellikle Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından yapılan açıklamalar doğrultusunda söylem geliştirerek parti sözcülüğü yapmış ve profesyonel gazetecilik kodlarını görmezden gelmiştir.

Çalışmada incelenen bulguların tamamına bakıldığında literatür kısmında da yer aldığı gibi 24 Haziran Erken Seçimleri'nde her iki gazetenin de ideolojik hegemonyanın gerçekleştirilmesi amacına hizmet etmek için ikna ve propaganda aracı olarak kullanılarak yönetenlerin çıkarlarına göre faaliyet gösterdiği görülmektedir.

Kaynakça

- Arsan, E. D. (2004) “Medya-Güç-İdeoloji Ekseninde Merve Kavakçı Haberlerinin İki Farklı Sunumu”, *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*, Der. Çiler Dursun, Ankara: Elips Kitap.
- Aslan, K. (2004) *Haber Nasıl Okunur?*. İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- Chomsky, N. ve S. Edward H. (2004) “Propoganda Modeli”, Medyanın Kamuoyu İmalatı, İstanbul: Chiviyazıları.
- Çam, Ş. (2008) *Medya Çalışmalarında İdeoloji Epistemolojik ve Metodolojik Sorunlar*. Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Devran, Y. (2010) *Haber, Söylem, İdeoloji*. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.

- Dursun, Ç. (2004) “Haberde Gerçekliğin İnşa Edilmesi Ne Demektir?”, *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*, Der. Çiler Dursun, Ankara: Elips Kitap.
- Erdem, B. K. (2012) *İdeolojik Arena Medya*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Fiske, J. (2003), *İletişim Çalışmalarına Giriş*, 2. Baskı, Çev: S. İrvan, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gölcü, A. (2009) Haber Söyleminde Medya- Siyaset İlişkisi: 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Güz, (29), 81-101.
- Hall, S. (1994), “Kültür, Medya ve İdeolojik Etki”, *Medya, İktidar, İdeoloji Der.*, ve Çev.: M. Küçük, 169-209, Ankara: Ark Yayınevi.
- Hall, S. (2005), “Anlamlandırma, Temsil, İdeoloji: Althusser ve Post-Yapısalcı Tartışmalar”, *Kitle İletişim Kuramları Der. ve Çev: E. Mutlu*, s. 359-394, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- İnal, A. (1996) *Haberi Okumak*, İstanbul: Temuçin Yayınları.
- İnceoğlu, Y. ve Çoban S. (2016) “*Şimdi Haberler*”, *Haber Okumaları*, Der. Yasemin İnceoğlu, Savaş Çoban, İstanbul: İletişim Yayınları.
- İrvan, S. (1997). *Medya, Kültür, Siyaset*, Ankara: Ark Yayınları
- Karaduman, S. (2017) “Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Eleştirel Haber Araştırmalarına Katkısı ve Sunduğu Perspektif”, *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 31-46.
- Shoemaker, P. ve Reese, S. (1991). “İdeolojinin Medya İçeriği Üzerinde Etkisi”, *Medya Kültür Siyaset Der.* Süleyman İrvan, Ankara: Alp Yay.
- Solak, Ö. (2011) “Küçük Ağa Romanının Eleştirel Söylem Analizi”, *Akademik Bakış Dergisi*, 26, 1-14.
- Şeker, N ve Şeker, M . (2011). *Televizyon Haberlerinde Söylem-29 Mart 2009 Yerel Seçimleri Örneği-*. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları

Dergisi, (30), 515-552.
Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/sutad/issue/26252/276525>

Toruk, İ. ve Sine, R. (2012) Haber Söylem Üretimindeki İdeolojik Etki: Wikileaks Haberleri, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 351-378.

Toruk, İ. ve Olkun, E. (2016) Ekonomi-Politik Bağlamda Yaşanan AK Parti-Cemaat Olaylarının Türk Basınına Yansımaları: Yeni Şafak, Star, Zaman, Bugün ve Milliyet Gazeteleri Örneği. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (35), 377-400.

Tuchman, G. (1978) *Making News: A Study in The Construction Of Reality* The Free Press, New York.

Ülkü, G. (2004) “Söylem Çözümlemesinde Yöntem Sorunu ve Van Dijk Yöntemi”, *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*, Der. Çiler Dursun, Ankara: Elips Kitap.

Üşür, S. S. (1997) *İdeolojinin Serüveni Yanlış Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme*, Ankara: İmge Kitabevi.

Van Dijk, T (1983) “Discourse Analysis: Its Development and Application to the Structure of News”, *Journal of Communication*, 32 (2): 20-43.

Van Dijk, T. (1988) *News Analysis*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publication,.

Van Dijk, T. (1988). *News as Discourse* New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Van Dijk, T. A. (2015). *Critical Discourse Analysis*. In D. Tannen, H. Hamilton, & D. Schiffrin (Eds.), *Handbook of Discourse Analysis*. Second Edition. 2 vols. (vol. 1, pp. 466-485). Chichester: Wiley Blackwell.

Williams, R. (1990). *Marksizm ve Edebiyat*, Çev: E. Tarım. İstanbul: Adam Yayınları.